

XALQARO AEROPORTLAR HUDUDIDA KONTRABANDA VA NOQONUNIY MIGRATSIYAGA QARSHI KURASHISHDA TEZKOR- QIDIRUV FAOLIYATINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Xoshimov Samandarbek Murodil o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi

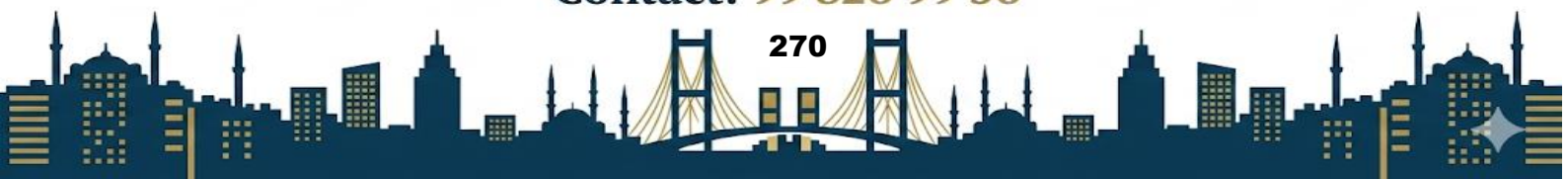
3-o‘quv kursi kursanti, Toshkent sh.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20434344>

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalqaro aeroportlar hududida kontrabanda va noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashishda tezkor-qidiruv faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari O‘zbekiston Respublikasining “Tezkor-qidiruv faoliyati to‘g‘risida”gi O‘RQ-344-son Qonuni, Jinoyat kodeksining 246 va 223-moddalari, Bojxona kodeksi, shuningdek “Davlat chegarasi to‘g‘risida”gi O‘RQ-868-son Qonun asosida kompleks tarzda tahlil qilinadi. Maqolada aeroportlar hududidagi tezkor-qidiruv tadbirlarining huquqiy asoslari, bojxona va chegara nazorat organlari hamda DXX bilan o‘zaro hamkorlik mexanizmlari, fuqaro aviatsiyasida aviatsiya xavfsizligi talablariga rioya etilishi va tezkor-qidiruv faoliyatining maxsus usullari — nazorat ostida yetkazib berish, niqoblangan operatsiyalar va tezkor kuzatuv — ko‘rib chiqiladi. Bundan tashqari, amaliyotda yuzaga kelayotgan muammolar: idoralararo ma‘lumot almashish tizimining yetarli emasligi, texnik vositalar bilan ta‘minlanishdagi bo‘shliqlar va aviatsiya yo‘nalishidagi maxsus kadrlar tayyorlashning zaif tashkillashtirilganligi tahlil etilib, ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: tezkor-qidiruv faoliyati, kontrabanda, noqonuniy migratsiya, xalqaro aeroportlar, Jinoyat kodeksi 246-modda, 223-modda, Bojxona kodeksi, tezkor kuzatuv, niqoblangan operatsiya, nazorat ostida yetkazib berish, aviatsiya xavfsizligi, chegara nazorati, idoralararo hamkorlik.

Zamonaviy globallashuv sharoitida xalqaro aeroportlar nafaqat aviatsiya qatnovlarining markaziga, balki kontrabanda va noqonuniy migratsiya kabi og‘ir jinoyatlar sodir etiladigan muhim nuqtaga aylangan. Har kuni minglab yo‘lovchilar, yuzlab tonna yuk va jo‘natmalar aeroportlar orqali o‘tishi tezkor-qidiruv organlariga o‘ziga xos operatsion muhit yaratadi. Boshqacha qilib aytganda, xalqaro aeroportlar — bu bir vaqtning o‘zida ham qonuniy iqtisodiy faoliyatning, ham jinoyat

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

faoliyatining kesishadigan nuqtasidir. O‘zbekiston Respublikasida Toshkent, Samarqand, Buxoro va Namangan xalqaro aeroportlari orqali o‘tadigan xalqaro yo‘nalishlar sonining yildan yilga ortib borishi ushbu sohada tezkor-qidiruv faoliyatini yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. O‘zbekiston Respublikasida tezkor-qidiruv faoliyatining huquqiy asosi 2012-yil 25-dekabrda qabul qilingan “Tezkor-qidiruv faoliyati to‘g‘risida”gi O‘RQ-344-son Qonun (keyingi o‘rinlarda — TQF qonuni) va unga 2021-yilgi O‘RQ-683-son Qonun bilan kiritilgan o‘zgartirishlar asosida mustahkamlangan. Jinoyat kodeksining 246-moddasi (kontrabanda) va 223-moddasi (noqonuniy chet elga chiqish yoki O‘zbekiston Respublikasiga kirish), Bojxona kodeksining tegishli moddalari va “Davlat chegarasi to‘g‘risida”gi O‘RQ-868-son Qonun bilan birgalikda mazkur me‘yoriy baza aeroportlar hududida tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshirishning huquqiy asosini tashkil etadi. Biroq aeroportlar muhitining o‘ziga xos xususiyatlari bir qator maxsus muammolarni keltirib chiqarmoqda, bu esa mavzuning ilmiy jihatdan o‘rganilishini dolzarb qilib qo‘yadi. TQF qonunining 3-moddasiga ko‘ra, tezkor-qidiruv faoliyati — jinoyatlarni oldini olish, aniqlash va ularning oqibatlarini bartaraf etish, shuningdek jinoyatni sodir etgan shaxslarni qidirish maqsadida maxsus vakolatli organlar tomonidan amalga oshiriladigan oshkora va nooshkora tadbirlar majmuidir. Aeroportlar hududida ushbu faoliyat o‘ziga xos murakkab yuridik muhitda amalga oshiriladi: bir vaqtning o‘zida bojxona, chegara, aviatsiya xavfsizligi va tezkor-qidiruv huquqi me‘yorlari qo‘llaniladi. Jinoyat kodeksining 246-moddasi kontrabandani — ya‘ni O‘zbekiston Respublikasining bojxona chegarasidan tovarlar yoki boshqa qimmatliklarni bojxona nazoratini chetlab yoki bojxona nazoratini aldash yo‘li bilan noqonuniy o‘tkazishni — jinoiy qilmish sifatida belgilaydi. Aeroportlarda namoyon bo‘ladigan kontrabandaning o‘ziga xos shakllari: bagaj va qo‘l yukiga yashirilgan taqiqlangan moddalar (giyohvand moddalar, qurol, kimyoviy moddalar), yuk jo‘natmalari ichida qoplab yashirilgan tovarlar va qalbaki hujjatlar asosida bojxona nazoratini aldash orqali noqonuniy o‘tkazilayotgan qimmatbaho ashyolardir. JK 223-moddasi noqonuniy chet elga chiqish yoki O‘zbekiston Respublikasiga kirishni jinoiy qilmish sifatida belgilaydi. Aeroportlarda noqonuniy migratsiyaning namoyon bo‘lish shakllari qatoriga qalbaki hujjatlar bilan chegaradan o‘tishga urinish, viza yoki ruxsatnoma shartlarini buzgan holda kirish yoki chiqish, uyushgan tarzda noqonuniy migratsiyaga ko‘maklashish kabi hollar kiradi. Bojxona kodeksining 16 va 21-moddalari chegaradan o‘tkazish punktlaridagi nazorat tartibini va bojxona nazorati zonasini belgilaydi. 2023-yil 13-

Contact: 99 826 99 56

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

sentyabrda qabul qilingan “Davlat chegarasi to‘g‘risida”gi O‘RQ-868-son yangi Qonun chegarani qo‘riqlashni tezkor-qidiruv tadbirlarini o‘z ichiga olgan murakkab chora-tadbirlar tizimi sifatida belgilab, chegara nazoratida tezkor-qidiruv faoliyatining huquqiy asosini yanada mustahkamladi. TQF qonunining 4-moddasiga muvofiq, tezkor-qidiruv faoliyatining asosiy prinsiplari qonuniylik, inson huquqlari va erkinliklari ustuvorligi hamda konspiratsiya — ya‘ni oshkora va nooshkora usullar uyg‘unligi hisoblanadi. Aeroportlardek ochiq va yo‘lovchilar oqimi zichligi yuqori bo‘lgan muhitda ushbu tamoyillarni bir-biri bilan muvozanatda tatbiq etish tezkor-qidiruv xodimlari oldidagi asosiy professional muammodir. TQF qonunining 16-moddasi aeroportlar muhitida ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadigan maxsus tezkor-qidiruv tadbirlarini belgilaydi. Ushbu tadbirlar orasida nazorat ostida yetkazib berish, niqoblangan operatsiyalar, tezkor kuzatuv va tekshirish uchun xarid qilish alohida o‘rin tutadi. Mazkur moddaga ko‘ra, O‘zbekiston Respublikasining bojxona chegarasi orqali predmetlarni olib o‘tishga yo‘l qo‘yiladigan nazorat ostida yetkazib berish bojxona to‘g‘risidagi qonun hujjatlari talablariga rioya etilgan holda amalga oshiriladi. Nazorat ostida yetkazib berish usuli aeroportlar hududida kontrabanda to‘rlarini aniqlashning samarali vositasidir. Ushbu usulda taqiqlangan yoki cheklov qo‘yilgan ashyolar (giyohvandlik moddalari, qurol, noqonuniy tovarlar) oldindan ma‘lum bo‘lgan kanal bo‘yicha yetkazib berilishiga ruxsat berilib, yetkazib berish zanjirining barcha a‘zolari va tashkilotchilar aniqlanadi. TQF qonunining 16-moddasiga muvofiq, nazorat ostida yetkazib berishni o‘tkazish uchun albatta prokuratura bilan kelishib olish talab etiladi, bu esa ushbu tadbirning yuridik asosini mustahkamlaydi. Niqoblangan operatsiyalar va tezkor kiritish aeroportlarda uyushgan jinoyat guruhlarini fosh etishda qo‘llaniladi. Aeroportlar kontekstida tezkor kiritish — tezkor-qidiruv xodimining yo‘lovchi, yuk ekspeditori yoki xizmat ko‘rsatuvchi sifatida niqoblanib, jinoiy tarmoqni ichkaridan o‘rganishi — ayniqsa samarali usul sanaladi. Biroq TQF qonunining 6-moddasiga ko‘ra, ushbu tadbirlar o‘tkazilayotganda qonuniylik va inson huquqlari ustuvorligiga qat‘iy rioya etilishi talab etiladi: provokatsiya va qonunga xilof ravishda dalil to‘plash qat‘iyan taqiqlanadi. Tezkor kuzatuv usuli aeroportlardagi jihozlangan kuzatuv markazlari, yashirin kamera tizimlari va yuz tanish texnologiyalari orqali amalga oshiriladi. TQF qonunining 16-moddasi tezkor kuzatuvning texnik vositalar yordamida ham amalga oshirilishi mumkinligini belgilaydi. Aeroportlarda o‘rnatilgan video kuzatuv tizimlari bir vaqtda ham aviatsiya xavfsizligi, ham tezkor-qidiruv maqsadlarida foydalanilishi — ushbu ikki tizimning integratsiyalashuviga muhim misol bo‘la

Contact: 99 826 99 56

oladi. Aeroportlarda bir vaqtning o'zida bir necha davlat organi faoliyat ko'rsatadi: bojxona organlari (Bojxona kodeksi asosida), chegara qo'shinlari (Davlat chegarasi to'g'risidagi Qonun asosida), DXX bo'linmalari (aviatsiya xavfsizligi), IIV tezkor xodimlari va prokuratura. Ushbu organlarning samarali hamkorligi kontrabanda va noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashning asosiy sharti hisoblanadi. TQF qonunining 10-moddasiga ko'ra, tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshirishga vakolatli organlar sifatida IIV, DXX, Davlat xavfsizlik xizmati va bir qator boshqa organlar belgilangan. Bojxona kodeksining 21-moddasida bojxona nazorati va bojxona rasmiylashtiruv tartibiga muvofiq, bojxona organlari aeroportlardagi bojxona nazorat zonasida asosiy vakolatga ega organ sifatida belgilangan. Biroq TQF tadbirlarini o'tkazishda bojxona organlari va tezkor-qidiruv organlari o'rtasidagi vakolat chegarasi amaliyotda ko'pincha noaniq bo'lib qoladi. "Davlat chegarasi to'g'risida"gi O'RQ-868-son Qonunning 1-moddasida chegara nazoratida tezkor-qidiruv tadbirlarining integrallashgan tizim sifatida qo'llanilishi belgilangan: chegara nazorati — bu jangovar-xizmat, tezkor-xizmat, nazorat, tezkor-qidiruv va rejimli tadbirlar majmuidir. Ushbu ta'rif chegara va tezkor-qidiruv faoliyatining bir-biridan ajralmas ekanini ko'rsatadi. Amaliyotda Toshkent xalqaro aeroportida chegara nazorat punkti uchta organningdir: chegara qo'shinlari, bojxona va DXX bo'linmasi. Ushbu uch organ o'rtasidagi samarali axborot almashish va birgalikdagi operatsion harakatlarni tashkil etish tizimi mavjud bo'lsada, uning amaliy ishlash mexanizmi takomillashtirishni talab etadi. O'zbekiston Respublikasining 2016-yil 20-yanvardagi Bojxona kodeksining 24-moddasiga ko'ra, O'zbekiston Respublikasiga olib kirish hamda undan olib chiqish taqiqlangan tovarlar ro'yxati belgilangan. Aeroportlarda ushbu ro'yxatdagi tovarlarni aniqlash uchun rentgen tekshiruv, ion harakatlanuvchanligi spektrometrlari, iyisi sezadigan maxsus itlar va boshqa texnik vositalardan foydalaniladi. TQF qonunining 14-moddasida tezkor-qidiruv organlarining fan yutuqlari va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish huquqi belgilangan.

O'zbekistonda fuqaro aviatsiyasida aviatsiya xavfsizligi ko'zdan kechiruvini o'tkazish tartibi to'g'risidagi Nizom (O'zR VM 2016-yil 2-iyundagi 183-son qarori) va aviatsiya xavfsizligi bo'linmalarining faoliyatiga oid yo'riqnomalar tezkor-qidiruv faoliyati bilan bevosita kesishadi. Yo'lovchilarni va bagajni ko'zdan kechirishni o'tkazish tartibi to'g'risidagi yo'riqnomaning 5-bo'limiga ko'ra, DXX bo'linmasi tezkor nazoratchilarining aerovokzallarda va aeroportlarning perronlarida yo'lovchilar orasida xatti-harakat profilli shubhali shaxslarni aniqlash

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

vakolati mavjud. Aviatsiya xavfsizligi va tezkor-qidiruv faoliyatining integratsiyasi amaliyotida “xavf profili” (risk profiling) yondashuvi keng qoʻllaniladi. Bu yondashuv statistik maʼlumotlar, xatti-harakat tahlili va razvedka maʼlumotlari asosida yuqori xavf guruhiga kiruvchi yoʻlovchilarni oldindan aniqlashga qaratilgan. TQF qonunining 5-moddasida tezkor-qidiruv faoliyatining maqsadlari orasida shaxs, jamiyat va davlat xavfsizligiga tahdid solayotgan shaxslar, hodisalar va harakatlar haqida axborot toʻplash alohida koʻrsatilgan. Ushbu meʼyor xavf profili yondashuvining qonuniy asosi sifatida talqin etiladi. Giyohvand moddalar va psixotrop moddalar sohasida tezkor-qidiruv faoliyati ayniqsa murakkab xususiyat kasb etadi. JK 246-moddasi boʻyicha kontrabandaning eng koʻp uchraydigan turi — aynan giyohvand moddalarni aeroportlar orqali oʻtkazishdir. TQF qonunining 16-moddasi va Oliy sud Plenumining 1996-yil 27-fevraldagi 2-son qarorida kontrabanda ishlarida giyohvandlik vositalarini tranzit yoʻl bilan oʻtkazishdagi jinoiy javobgarlikning boshlanish vaqti — moddalar bojxona chegarasidan amalda oʻtkazilgan paytdan boshlab hisoblanishi — belgilangan. Bu jinoiy javobgarlik boshlangan vaqtni toʻgʻri aniqlash amaliyot uchun hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Xalqaro aeroportlarda kontrabanda va noqonuniy migratsiyaga qarshi tezkor-qidiruv faoliyatini tatbiq etishda bir qator tizimli muammolar mavjud. Birinchi va eng muhim muammo — idoralararo real vaqt rejimida maʼlumot almashish tizimining yetarli emasligi. Bojxona, chegara qoʻshinlari, DXX va IIV tezkor boʻlinmalari turli idoraviy maʼlumotlar tizimlarida ishlaydi. TQF qonunining 10-moddasida belgilangan hamkorlik majburiyati saqlanib qolsada, amalda tezkor axborot almashish texnik toʻsiqlar sababli sekinlashadi. Masalan, chegara nazorati bazasiga tushgan noqonuniy migratsiya gumonchisi haqidagi maʼlumot IIV tezkor boʻlinmasiga oʻz vaqtida etib bormasdan, shaxs aeroportdan chiqib ketishi mumkin.

Ikkinchi muammo — aviatsiya yoʻnalishida ixtisoslashgan tezkor-qidiruv kadrlarining yetishmovchiligi. Aeroportlar muhiti — oʻz huquqiy tizimi, texnik vositalari, professionalligi va xalqaro standartlari boʻlgan maxsus soha. TQF qonunining 16-moddasi tezkor tadbirlarni vakolatli organ rahbari tasdiqlagan qaror asosida oʻtkazishni talab etadi, biroq ushbu qarorlarni qabul qila oladigan va aeroportlar huquqiy muhitini chuqur biladigan mutaxassislar yetarli emas. Natijada murakkab operatsiyalar uchun zarur professional tayyorgarlik koʻrsatkichlari past darajada qolmoqda.

Uchinchi muammo — nazorat ostida yetkazib berish va niqoblangan operatsiyalarda prokuratura bilan oʻzaro munosabatlar. TQF qonunining 16-

Contact: 99 826 99 56

moddasi prokuratura bilan kelishishni talab etadi. Biroq aeroportlardagi operativ vaziyat tezkor ravishda o'zgarib turishi, ba'zan o'nlab daqiqa ichida qaror qabul qilinishi zarur bo'lishi mumkin. Rasmiy kelishish tartibining o'tkazib yuborilgan imkoniyatlar xavfini keltirib chiqarishi amaliyotda yaxshi ma'lum.

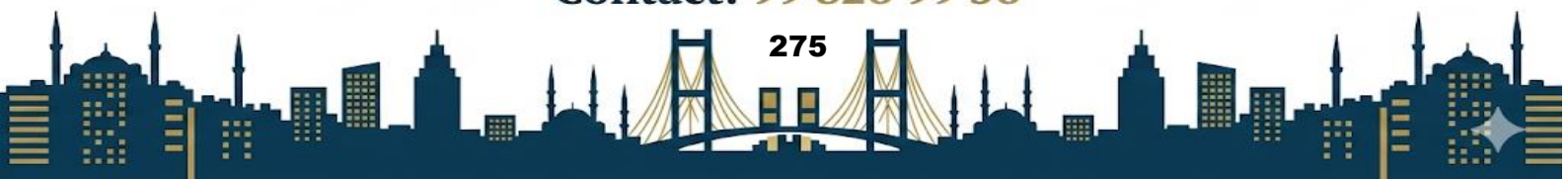
To'rtinchi muammo — xalqaro aeroportlar hududida inson huquqlarini ta'minlash. TQF qonunining 6-moddasi inson huquqlari va erkinliklarining ustuvorligini belgilaydi. Aeroportlarda yo'lovchilarga nisbatan profil asosida shubha bildirilganda diskriminatsiya holatlari — millat, tashqi ko'rinish yoki yosh belgisi asosida saralash — sodir bo'lishi mumkin. Bunday hollar nafaqat xalqaro aviatsiya standartlarini (IKAO), balki O'zbekiston Konstitutsiyasining 18-moddasida mustahkamlangan tenglik tamoyilini ham buzishi mumkin.

Beshinchi muammo — texnik vositalar bilan ta'minlashdagi bo'shliqlar. TQF qonunining 14-moddasida belgilangan fan yutuqlari va innovatsion texnologiyalardan foydalanish huquqi texnik ta'minotning haqiqiy darajasidan sezilarli darajada yuqori turadi. Barcha xalqaro aeroportlardagi rentgen qurilmalari va boshqa nazorat texnologiyalarini zamonaviy xavflarni aniqlash standartlariga moslashtirish borasida izchil ish olib borish zarur. Yuqorida tahlil qilingan muammolarni bartaraf etish va xalqaro aeroportlarda kontrabanda va noqonuniy migratsiyaga qarshi tezkor-qidiruv faoliyatini takomillashtirish maqsadida quyidagi ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqildi.

Birinchidan, idoralararo yagona real vaqt rejimidagi ma'lumot almashish platformasini yaratish zarur. TQF qonunining 10-moddasiga asoslangan holda bojxona, chegara qo'shinlari, DXX va IIV tezkor bo'linmalarini bir-biriga ulangan yagona elektron tizimga birlashtirish, ayniqsa xalqaro aeroportlardagi nazorat punktlarida ushbu tizimni prioritet yo'nalish sifatida joriy etish tavsiya etiladi.

Ikkinchidan, aviatsiya-tezkor ixtisosligi bo'yicha maxsus kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish zarur. IIV Akademiyasi dasturiga xalqaro aeroportlar huquqiy muhiti, aviatsiya xavfsizligi standartlari (IKAO), bojxona va chegara huquqiga oid maxsus kurslarni kiritish, shuningdek amaliy treninglarni aeroportlarning o'zida o'tkazish tavsiya etiladi.

Uchinchidan, aeroportlardagi tezkor-qidiruv operatsiyalarida tezlashtirilgan prokuratura kelishuvi mexanizmini joriy etish maqsadga muvofiq. Buning uchun har bir xalqaro aeroportda navbatchi prokuror tizimini tashkil etish yoki prokuratura bilan "tezkor kelishuv" protokolini normativ tartibda belgilash tavsiya etiladi.

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

To'rtinchidan, aeroportlarda tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshirishda inson huquqlarini ta'minlash bo'yicha ichki nazorat mexanizmini kuchaytirish zarur. Xususan, profil asosida shubha bildirishda millat, tashqi ko'rinish yoki boshqa shaxsiy belgilarga emas, balki faqat ob'ektiv xavf ko'rsatkichlariga tayanilishi shart. Bunday yondashuv TQF qonunining 6-moddasida mustahkamlangan inson huquqlari ustuvorligini amaliyotda kafolatlaydi.

Beshinchidan, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish zarur. O'zbekiston Respublikasi tomonidan ratifikatsiya qilingan xalqaro shartnomalar (BMT kontrabandaga qarshi konventsia, noqonuniy migratsiyaga qarshi protokollar) doirasida qo'shni davlatlar va INTERPOL bilan razvedka ma'lumotlari almashishni faollashtirish, hamkorlikdagi operatsiyalar o'tkazishni me'yoriy tartibda belgilash tavsiya etiladi.

Xalqaro aeroportlar hududida kontrabanda va noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashishda tezkor-qidiruv faoliyati — bu bir vaqtning o'zida jinoiy, ma'muriy va aviatsiya huquqining kesishmasida amalga oshiriladigan o'ziga xos murakkab faoliyatdir. O'zbekiston Respublikasining TQF qonuni, Jinoyat kodeksi, Bojxona kodeksi va "Davlat chegarasi to'g'risida"gi yangi Qonun mazkur faoliyatning keng huquqiy asosini shakllantirgan. Biroq aeroportlarning o'ziga xos operatsion muhiti — yo'lovchilar oqimining zichligi, xalqaro huquqiy standartlarning talablari va tezkor qaror qabul qilish zarurati — bu normalarning amaliy tatbiq etilishida maxsus yondashuvni talab etadi. Idoralararo ma'lumot almashish tizimining yetarli emasligi, aviatsiya yo'nalishida ixtisoslashgan kadrlar tayyorlashning zaif tashkillashtirilganligi, prokuratura kelishuv jarayonining operativ samaradorligini pasaytirishi va texnik ta'minotdagi bo'shliqlar — bularning barchasi hal etilishi lozim bo'lgan muammolar sifatida o'z yechimini kutmoqda. Taklif etilayotgan yagona real vaqt tizimi, ixtisoslashgan kadrlar tayyorlash, tezlashtirilgan prokuratura kelishuvi va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish choralari — bularning barchasi O'zbekiston Respublikasida xalqaro aeroportlar xavfsizligini yanada mustahkamlashga, kontrabanda va noqonuniy migratsiyani bartaraf etishga hamda xalqaro standartlarga moslikni ta'minlashga muhim hissa qo'shishi mumkin.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan, so'nggi o'zgartirishlar bilan). — <https://lex.uz/acts/35869>

Contact: 99 826 99 56

2. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi (1994-yil 22-sentabrda qabul qilingan, o‘zgartirishlar bilan). 246-modda. “Kontrabanda”; 223-modda. “Noqonuniy chet elga chiqish yoki O‘zbekiston Respublikasiga kirish”. — <https://lex.uz/docs/-111453>
3. “Tezkor-qidiruv faoliyati to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. O‘RQ-344-son, 25.12.2012-y. (2021-yil 21-apreldagi O‘RQ-683-son o‘zgartirishlar bilan). — <https://lex.uz/docs/-2107763>
4. O‘zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksi (2016-yil 20-yanvarda qabul qilingan). 16-modda, 21-modda, 24-modda. — <https://lex.uz/docs/-2876354>
5. “Davlat chegarasi to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. O‘RQ-868-son, 13.09.2023-y. — <https://lex.uz/uz/docs/-6605257>
6. Kontrabanda va bojxona qonunlarini buzish to‘g‘risidagi ishlar bo‘yicha sud amaliyoti haqida O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudining Plenumi Qarori. 2-son, 27.02.1996-y. — <https://www.lex.uz/docs/-1440613>
7. O‘zbekiston Respublikasi fuqaro aviatsiyasida aviatsiya xavfsizligi ko‘zdan kechiruvini o‘tkazish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. 183-son, 02.06.2016-y.
8. Xalqaro uyushgan jinoyatchilikka qarshi BMT Konventsiyasi (Palermo konventsiyasi, 2000-yil). O‘zbekiston tomonidan ratifikatsiya qilingan.
9. Fuqarolik va siyosiy huquqlar to‘g‘risidagi xalqaro pakt (1966-yil 16-dekabr, BMT). O‘zbekiston tomonidan ratifikatsiya qilingan.
10. Tursunov B.T. Huquqbuzarlik profilaktikasining nazariy asoslari. — Toshkent: TDYUI, 2021.
11. Xoliqov A.A. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshirishning huquqiy muammolari. // Huquq va jamiyat jurnali. — 2023. — №2.
12. Umarov D.N. Aeroportlarda jinoyatchilikka qarshi kurashning huquqiy mexanizmlari. // O‘zbekiston Respublikasi Huquqiy tadqiqotlar jurnali. — 2024. — №1.
13. Rahimov S.R. Kontrabandaga qarshi kurashish: nazariy va amaliy masalalar. — Toshkent: IIV Akademiyasi, 2022.

